

รายงานวิจัยสถาบัน

เรื่อง

การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย
ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

ชั้นแก้ว สมบูรณ์

งานวิจัยสถาบันฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560

รายงานวิจัยสถาบัน

เรื่อง

การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย
ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

ชั้นแก้ว สมบูรณ์

งานวิจัยสถาบันฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560

หัวข้อวิจัย	การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้
ชื่อผู้วิจัย	ชั้นแก้ว สมบูรณ์
คณะ	เทคโนโลยีอุตสาหกรรม
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
งบประมาณ	2560

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่อง การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาในการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ประการที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างรายได้ ประการที่ 3 ศึกษาผลการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เกิดรายได้

สรุปผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายพบว่า กลุ่มยังขาดทักษะกระบวนการผลิตและการสร้างต้นแบบใหม่ๆ เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกเป็นผู้สูงวัยขาดการกระตือรือร้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เยาวชนที่ใกล้เคียงเข้ามาศึกษาหรือเป็นวิชาศิลปหัตถกรรมให้กับโรงเรียนในหลักสูตรเสริมระยะสั้น เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นรู้จักหวงแหนท้องถิ่นของตนเองต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่สนับสนุนทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2560 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำ ทำให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี และช่วยชี้แนะแนวทางในการศึกษาวิจัยตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของผลงานวิจัยครั้งนี้ทำให้การจัดทำรายงานฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามทำให้ข้อมูลที่ได้รับสมบูรณ์ครบถ้วนทุกประการ

ชนแก้ว สมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ขอบเขตการวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
คำถามวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
วิสาหกิจชุมชน	4
การจัดกิจกรรมสร้างรายได้	4
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
ประชากรที่ศึกษา	25
ตัวแปรที่ศึกษา	25
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 ประเมินผลและข้อเสนอแนะ	28
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป	28
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ	29
ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้	30
ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมฯ	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล	32
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	36
ประวัติผู้วิจัย	44

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวน และค่าร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	28
2 จำนวน และค่าร้อยละ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	28
3 จำนวน และค่าร้อยละ รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	29
4 จำนวน และค่าร้อยละ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	29
5 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย	29
6 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นกระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้	30
7 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้เกิดรายได้	31

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นศูนย์รวมของชนเชื้อชาติไทยมีความแตกต่างและมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในการยอมรับความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของแต่ละภูมิภาคนั้นในแต่ละภูมิภาคยังมีความแตกต่างหลากหลายและยังคงรักษาเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคไว้อย่างต่อเนื่อง

ชุมชนถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนา คือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบรวมถึงข้อมูลทางด้านประชากรชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของตนและภูมิปัญญาในชุมชนนั้นๆได้รับการจัดระบบเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมเหล่านั้นคือ ศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของผลิตภัณฑ์ทางด้านศิลปหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่น โดยแบ่งประเภทศิลปหัตถกรรมออกเป็นประเภทดังนี้

1. เครื่องนุ่งห่มที่เป็นสิ่งทอ
2. เครื่องใช้ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผา
3. เครื่องใช้ที่เป็นโลหะ เครื่องทอง เครื่องเงิน เครื่องเงิน
4. เครื่องใช้ที่เป็นไม้ เครื่องแกะสลัก เครื่องจักสาน เป็นต้น

โดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้ส่งสมคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่นของตนเองไว้และพร้อมที่จะได้รับการสืบทอดโดยมีการปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และความต้องการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้การสืบสานทางวัฒนธรรมในภาพรวมขาดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัฒนธรรมที่อ่อนแอจะค่อยๆถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า ซึ่งวัฒนธรรมไทยถูกยอมรับว่ายังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอประกอบกับความเชื่อในการยอมรับความทันสมัยที่ยังไม่ถูกต้องของคนไทยส่วนใหญ่ส่งผลให้การพัฒนาประเทศไทยขาดความต่อเนื่องในกระบวนการพัฒนา จะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากความทันสมัยที่

เน้นเฉพาะทางเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับสังคม การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง

การพัฒนาแบบองค์รวมสู่การพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยลำดับ จุดอ่อนของการพัฒนาที่ผ่านมา คือ ไม่ได้ได้รับการพัฒนาที่ตรงตามจุดของประเทศหรือไม่ได้พัฒนามาบนพื้นฐานจากวัฒนธรรมของประเทศและท้องถิ่นอย่างแท้จริง มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นทุนทางสังคมจึงยังไม่ได้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและนำมาใช้เป็นจุดแข็งในการพัฒนาอย่างแท้จริง ปัจจุบันการพัฒนาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 มีดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการจัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศที่เน้นการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและชุมชนบริการ

3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2550;13)

ในสภาวะความจำเป็นที่ต้องพัฒนาประเทศบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น ดังกล่าวศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆบางส่วนกำลังสูญหายไปไม่ได้รับการฟื้นฟูและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับมนุษย์ในปัจจุบัน เอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่จะขอกกล่าวถึงคือเอกลักษณ์ในตัวเองของเครื่องปั้นดินเผาตาปะขาวหาย (เตาไหในอดีต) บ้านตาปะขาวหาย ตำบลหัวรอ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีอายุราว 700-800 ปี ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งและยังไม่ได้การศึกษาและได้รับการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ชี้แนวทางในการฟื้นฟูพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตาปะขาวหายหรือการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยวิเคราะห์และเผยแพร่คุณค่าและเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและแนวทางในการฟื้นฟูประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของศิลปะและวัฒนธรรมสืบต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เวลาศึกษาศึกษา เวลา 6-8 เดือน โดยผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และประชาชนบ้านตาปะขาวหาย ตำบลห้วยจรเข้ม่าง อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้รู้และผู้เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเสนอแนะ

ขอบเขตด้านประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่ต่ำกว่า 20 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัตตาปะขาวหาย
2. พัฒนาระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้
3. ศึกษาผลการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เกิดรายได้

คำถามการวิจัย

1. การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผามีปัญหาอะไรบ้าง จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
2. การจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เกิดรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัตตาปะขาวหาย
3. ผลของการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคล

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลงานประเภทหัตถกรรมที่ใช้ดินเป็นวัสดุหลักที่สำคัญทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าและบริการธุรกิจพัฒนาและผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย/ประโยชน์ในการนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงาน

1. ประเมินระดับความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบการ
2. ทราบความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบการและจุดที่ควรปรับปรุงของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผา

บทที่ 2

แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วิสาหกิจชุมชน
2. การจัดกิจกรรมสร้างรายได้
3. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วิสาหกิจชุมชน

มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้จักวิสาหกิจชุมชนว่า เป็นองค์กรธุรกิจแบบไหน แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนจะมีกฎหมายรองรับมานานครบ 10 ปีแล้ว นับตั้งแต่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อทำธุรกิจ สร้างรายได้ การพึ่งพาตนเองและครอบครัว ชุมชนและเกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ที่ผ่านมามีคนส่วนใหญ่จะรับรู้เพียงว่าเป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้าในหมู่บ้านหรือไม่ก็เป็นผู้ผลิตสินค้าโอท็อป หากเป็น โอท็อป 5 ดาว ก็ถือเป็นวิสาหกิจชุมชนแถวหน้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ กำเนิดจากฐานรากจริง ๆ โดยยกระดับมาจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มงานฝีมือในหมู่บ้านในชุมชน เพราะในกิจกรรมขนาดเล็ก ทุนน้อยทั้งทุนที่เป็นตัวเงิน ทุนเทคโนโลยี และทุนความรู้ในการบริหารจัดการยุคใหม่เป็นการเข้าสู่ระบบทางการสามารถให้การสนับสนุนได้ตรงกลุ่มเป้าหมายและเข้าสู่ระบบภาษีได้อีกด้วย

คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” (Small and Micro Community Enterprise : SMCE) ตาม พรบ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 นั้นหมายความว่า “กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการ ไม่ว่าจะป็นรูปนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน (อ้างอิง คอลัมน์ ประชาชาติธุรกิจ 31 ตุลาคม 2560)

2. การจัดกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสร้างรายได้

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาว หาย พบว่า สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน ปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การมีส่วนร่วม

ของกลุ่ม เช่น ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมวางแผน ประธานกลุ่มในบุคคลที่เสียสละ อดทนมีคุณธรรมในการบริหารกลุ่ม มีความมุ่งมั่นองค์กรให้เกิดในรูปธรรม มีกฎ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

การจัดกลุ่มถือว่าเป็นปัจจัยตำแหน่งความสำเร็จของการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องปั้นดินเผา มีการพูดคุยกันในส่วนของคณะกรรมการ ปรึกษาหารือกับส่วนราชการในด้านต่างๆ เช่น สาขาเซรามิกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม นักวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของรูปแบบผลิตภัณฑ์ด้านการตลาด ผลิตแล้วขายสินค้าให้ใคร ผลิตภัณฑ์ไม่จูงใจลูกค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ยังไม่ได้มาตรฐานขาดความละเอียดสวยงาม แต่หลักสำคัญของกลุ่มในการผลิตสินค้า จะให้ความสำคัญกับลายโบราณที่โดดเด่นจึงทำให้การผลิตสินค้าในแต่ละส่วนจะเป็นที่ทุกผลิตภัณฑ์จะต้องมีลายโบราณเป็นสัญลักษณ์ แต่ประเด็นหลักที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัตถุประสงค์ชาวหาย คือ การรวมกลุ่มค่อนข้างยาก เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มมีอาชีพเกษตรกรและอาชีพรับจ้างการเข้ามา รวมกลุ่มเพื่อผลิตภัณฑ์จึงทำได้ไม่ครบร้อยเปอร์เซ็นต์จากจำนวนสมาชิกประมาณ 30 คน ก็จะมาร่วมกันทำกิจกรรมประมาณไม่เกิน 20 คน ซึ่งในบางครั้งหากมีออเดอร์การสั่งทำสินค้าก็จะเกิดปัญหาในการผลิตสินค้าส่งให้กับผู้บริโภคไม่ทันตามกำหนดจึงต้องร่วมกันหารือเพื่อวางแผนในปัญหาดังกล่าวต่อไป (ที่มา ชันแก้ว สมบูรณ์)

3. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผา ถือเป็นหนึ่งในเครื่องชีวิตวิวัฒนาการของมนุษย์จากการศึกษาทางโบราณคดี พบว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มนุษย์ทุกอารยะธรรมรู้จัก และพัฒนาขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย โดยเฉพาะจากหลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่า เครื่องปั้นดินเผาเกิดขึ้นพร้อมกับการรู้จักการหุงต้มอาหารเป็นต้นมา โดยมนุษย์รู้จักนำเอาภาชนะซึ่งทำด้วยดินเผาอย่างหยาบๆ ง่ายๆ จากการใช้เครื่องจักสานเป็นแบบในการปั้น หรือการขึ้นรูปด้วยมืออย่างอิสระและค่อยๆ มีวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีการใช้แป้นหมุนเข้าช่วยในการขึ้นรูป (สงวน รอดบุญ. 2523.หน้า 79) สำหรับแผ่นดินอาณาจักรไทย ได้พบหลักฐานทางโบราณคดี และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ่งชี้ถึงการเริ่มต้นวิวัฒนาการเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่สมัยหินใหม่ และมาเด่นชัดในยุคสำริด (ทรงพันธ์ วรรณ มาศ. 2532,หน้า 2-3) ซึ่งนักโบราณคดีได้สำรวจพบหลักฐานเครื่องปั้นดินเผาในยุคนี้ กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย เป็นต้นมา

ภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน อุตรดิตถ์

ภาคอีสาน ที่จังหวัดเลย อุตรธานี กาฬสินธุ์ มหาสารคาม อุบลราชธานี นครพนม

ภาคกลาง ที่จังหวัดอุทัยธานี ลพบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี

ภาคใต้ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในจำนวนแหล่งเครื่องปั้นดินเผาตั้งเดิมดังกล่าว นักวิชาการจำนวนมากเชื่อว่า เครื่องปั้นดินเผายุคแรกสุด คือ ชิ้นที่พบที่ถ้ำผีแมน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเขตภาคเหนือ ซึ่งมีอายุราว 8,000 ปีจากปัจจุบัน สำหรับหลักฐานที่บ่งชี้ถึงอารยธรรมยุคหินที่สำคัญคือ วัฒนธรรมบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพบเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่างๆ ในอุณภูมิต่ำไม่เคลือบเป็นจำนวนมากภาษาที่สำคัญคือ ภาษา 3 ขา ขาตั้งสามขา มีลักษณะกลวงและเรียวยาวการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบนี้คงจะผลิตขึ้นแบบง่าย ๆ และการเผากลางแจ้งด้วยฟางข้าว นอกเหนือจากดินที่มนุษย์นำมาเป็นวัสดุสำคัญ ในการปั้นภาชนะเหล่านั้นแล้วยังมีส่วนผสมของซากเมล็ดพืช เช่น ข้าวและงาผสมผสานปะปนอยู่ด้วย แต่ความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์นั้นมิได้หมายความว่าเมื่อค้นพบการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงชีพแล้วจะเลิกการแสวงหาอาหารตามธรรมชาติไปโดยสิ้นเชิง เพราะมนุษย์ยังทำควบคู่กันไปทั้งแสวงหาอาหารตามธรรมชาติและผลิตอาหารขึ้นเอง ขณะเดียวกันมนุษย์ในบางท้องถิ่นก็ยังไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้รู้จักเทคโนโลยีการผลิตอาหาร จึงยังคงร่อนเร่พเนจรแสวงหาอาหารไปตามธรรมชาติดั้งเดิม (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2550. หน้า 5)

สำหรับภาษาแบบมีขานี้ ปรีวรัต ธรรมมาปริชากร. (2539. หน้า 29) กล่าวว่า น่าจะมีอายุร่วมสมัยกับวัฒนธรรมหลงซานของจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมยุคหินใหม่ตอนปลาย ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายหม้อก้นกลม มีสามขา ชาวจีนเรียกว่า “หลี่ (Li)” และหม้อสามขาที่ค้นพบตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ เช่น กัวชา (Gua - Cha) ในประเทศมาเลเซีย ฉะนั้นการแพร่กระจายของเครื่องปั้นดินเผาแบบนี้มีอาณาเขตตั้งแต่ จีน ไทย และมาเลเซีย ส่วนภาคใต้ มีการค้นพบที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง และกระบี่ อย่างไรก็ตาม การสันนิษฐานว่าเครื่องปั้นดินเผาแบบสามขาที่จังหวัดกาญจนบุรี อาจเป็นการอพยพมาจากประเทศจีนเมื่อหลายพันปีมาแล้ว หรือไม่ก็มนุษย์มีวัฒนธรรมหินใหม่สามารถติดต่อกันอย่างสะดวก ทั้งนี้ดูจากสิ่งแวดล้อมเหมือนจะไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใด ยังมีนักวิชาการบางท่านเชื่อว่า มนุษย์เราสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาขึ้นมาใช้พร้อมกัน โดยไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ดังนั้นการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

3.1 เครื่องปั้นดินเผาวัฒนธรรมบ้านเชียง

บ้านเชียง เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันบ้านเชียงเป็นที่รู้จักกันในนามของวัฒนธรรมโบราณ และแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอายุประมาณ 5,600 ปีมาแล้ว เป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งถาวร มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสูง เนื่องจากพบชิ้นส่วนเครื่องประดับที่เป็นโลหะ การแพร่กระจายของวัฒนธรรมบ้านเชียง จะพบในหลายพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อำเภอหนองหาน อำเภอเพ็ญ อำเภอกุมภวาปี อำเภอไชยวาน อำเภอ

ทุ่งฝน และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพังโคน อำเภอมัญจาคีรี และอำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และที่จังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาของวัฒนธรรมบ้านเชียงนั้นจะขึ้นรูปด้วยมือ และใช้ไม้ไผ่ตีผิวด้านนอกให้เรียบ หรือให้ได้รูปตามต้องการ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “หินคูด” รองผิวด้านในภาชนะส่วนแบบที่มีเชิงหรือฐานมักจะทำคนละชิ้นแล้วนำมาต่อเข้ากันในภายหลัง จากนั้นจึงตกแต่งด้วยวิธีการขูดขีด การทาบ การกดประทับ หรือเขียนลายด้วยสีแดง ซึ่งเชื่อว่าได้จากดินเทศหรือดินที่มีส่วนผสมของแร่เฮมาไทต์ (Hematite) ผสมกับยางไม้ หรือไขสัตว์ จึงทำให้สีสามารถติดคงทนบนผิวของเครื่องปั้นดินเผาเป็นเวลานานแล้วนำไปเผาด้วยวิธีสุ่มไฟกลางแจ้ง (ปวิวรรต ธรรมมาปรีชากร. 2539. หน้า 29 – 30)

เครื่องปั้นดินเผาที่พบรุ่นแรกทั้งที่มีลวดลายประดับและไม่มีลวดลายประดับ ลวดลายประดับเป็นลวดลายที่ใช้แม่พิมพ์กดลงหรือขูดขีดลงบนเนื้อดินเป็นลวดลายอย่างง่าย ๆ แต่ในรุ่นหลังต่อมารูปทรงของภาชนะได้ทำอย่างประณีตมากยิ่งขึ้นด้วยสีเหลืองอ่อน ลวดลายก็พิถีพิถันมากขึ้นเป็นลวดลายพิมพ์นิ้วมือหรือลายเส้นวน ส่วนรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาที่พบมีหลายชนิด เช่น หม้อ ไห แจกัน ทัพพี เบ้าหลอมรูปปั้นตัวสัตว์ รูปอวัยวะเพศชาย และลูกปัด ฯลฯ อย่างไรก็ตามบ้านเชียงจะเป็นที่สนใจของนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์นักวิชาการต่างๆ เป็นจำนวนมากได้ค้นหาหลักฐานอย่างมากมายเพียงใด คงจะหาข้อมูลสรุปในทุกมิติร่วมกันยาก จอห์น ซอร์วี่. (2531. หน้า 7) กล่าวว่า “...วัฒนธรรมบ้านเชียงก็คงยังมีปัญหาอีกมากและท้าทายอยู่เสมอ...”

ความก้าวหน้าทางสังคมที่ควบคู่ไปกับความรู้ที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มิได้เห็นได้จากการทำภาชนะดินเผาเขียนเพียงอย่างเดียวเพียงเท่านั้น หากยังสามารถมองเห็นได้อีกจากการพัฒนาการความก้าวหน้าด้านหล่อโลหะ อันมีสำริดเป็นตัวอย่างสำคัญ ซึ่งหมายถึงมนุษย์มีความคิดก้าวหน้าจะมีความรู้และมีความสามารถควบคุมความร้อนในระดับสูงได้ (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2550. หน้า14)

บ้านเชียงในทุกวันนี้ ยังคงเป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แม้ว่าเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ที่เคยปรากฏมีอยู่ใต้พื้นดินในบริเวณหมู่บ้านจะไม่มีเหลืออีกแล้วเนื่องจากถูกขุดขายไปจนเกือบหมดสิ้น แต่ชาวบ้านเชียงและบริเวณใกล้เคียงก็ยังคงมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบบ้านเชียง โดยเฉพาะภาชนะดินเผาเขียนสีอยู่ เพียงแต่ว่าเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้มีได้ทำขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับการฝังศพ แต่จะเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับจำหน่ายให้ผู้คนที่มาเยือนแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ซึ่งปัจจุบันองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกมีมติประกาศยกย่องให้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็น “แหล่งมรดกโลก”

3.2 เครื่องปั้นดินเผาสมัยทวารวดี

อาณาจักรทวารวดี มีศูนย์กลางอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำแม่กลอง มีเมืองราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม และแผ่อำนาจกระจายไปยังลุ่มแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขงด้วยการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสมัยทวารวดีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น พระพิมพ์ดินเผาเศียรพระพุทธรูป แต่สำหรับภาชนะดินเผาที่เผาในอุณหภูมิต่ำโดยรูปทรงภาชนะจะเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ คนโท และตะเกียงน้ำมัน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีเครื่องปั้นดินเผาจำพวกเครื่องใช้ในพิธีกรรม คือ โศกบรรจุอัฐิ มีลักษณะเป็นไหขนาดใหญ่ก้นกลมมีฝาเป็นรูปสลับ นอกจากนี้ยังมีรูปทรงอื่นๆ เช่น รูปควายและนก ตลอดจนเครื่องประดับสถาปัตยกรรม (จอร์น ฮอว์. 2531. หน้า 12)

นอกจากจะพบตัวสถาปัตยกรรมและประติมากรรมแล้ว สิ่งหนึ่งซึ่งมักพบตามแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีทุกแห่งที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยก็คือ เครื่องปั้นดินเผา เช่น ที่เมืองโบราณจันเสน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เมืองโบราณบ้านคูเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี และเมืองโบราณนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นต้น (ปวิวรรต ธรรมาปรีชากร. 2539. หน้า 34)

เครื่องปั้นดินเผาสมัยทวารวดีที่ปรากฏขึ้นในกลุ่มบ้านเมืองหรือแคว้นในแต่ละภูมิภาคนั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาสมัยทวารวดีในกลุ่มสำคัญๆ ที่มีลักษณะทางศิลปกรรมเด่นเฉพาะตัวภาชนะดินเผาสมัยทวารวดีที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในเมืองต่างๆ ในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 115)

1. กลุ่มภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาชนะดินเผาในกลุ่มนี้พบมาก ส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะประเภทเครื่องครัว เป็นหม้อมีสัน หม้อก้นกลม ไห ขาม หม้อมีพวย และถ้วยมีพวย เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีภาชนะที่ใช้ในการให้แสงสว่าง เช่น ตะคัน

2. กลุ่มภาชนะที่ใช้ในโอกาสพิเศษ หรือใช้ในกิจพิธีทางศาสนา

ภาชนะดินเผากลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะประเภทจานหรือขามมีเชิงสูง หม้อน้ำปากขวด (Sprinkler) หม้อน้ำปากผายขนาดเล็ก ไห ตกแต่งด้วยลายประทับ ภาชนะดินเผาสมัยทวารวดีจะมีการตกแต่งด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น การขูดขีด การกดหรือทาบ การประทับ และการเขียนสี เป็นลวดลายต่างๆ งดงาม มีทั้งแบบที่มีลายตกแต่งตลอดทั้งใบ ตั้งแต่คอภาชนะไปถึงก้น และแบบที่มีการตกแต่งเพียงบางส่วน ลวดลายที่ตกแต่งนั้น นอกจากจะเป็นลวดลายพื้นเมืองเดิมที่นิยมสืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว เช่น ลายเชือกทาบหรือลายขูดขีด ฯลฯ ลวดลายตกแต่งภาชนะดินเผาสมัยทวารวดีบางแบบยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียสมัยคุปตะอย่างเด่นชัดนั้นคือการตกแต่งบริเวณลำตัวของภาชนะดินเผาด้วยลายประทับในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นรูปบุคคลในอิริยาบถต่างๆ รูปสัตว์ตามคติความเชื่อทางศาสนาพุทธและฮินดู และรูปดอกไม้ เป็นต้น นอกจากนี้

ตกแต่งด้วยลวดลายต่างๆ แล้วยังมีการตกแต่งสีภาชนะให้สดใสโดยการเคลือบน้ำดิน (Slip) อีกด้วย (ผาสุก อินทรารุช. 2538. หน้า 121)

นอกจากนี้ยังมีเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้เป็นส่วนประกอบของศาสนาสถานด้วย เช่น อิฐ กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องชายคา สลุปจำลอง ลวดลายประดับดินเผาต่างๆ และรูปเคารพทางศาสนาดินเผา ได้แก่ พระพุทธรูป พระพิมพ์ และเทวรูป เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผาในสมัยนี้ แม้ว่าโดยทั่วไปจะมีรูปแบบคล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกันในระดับความเจริญในเทคโนโลยีและมีมือช่างศิลปะ ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 ระดับคือระดับมาตรฐาน และระดับท้องถิ่น (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2550. หน้า 36) เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสังคมในยุคนี้ได้ตั้งเป็นนครรัฐแล้ว ไม่เป็นสังคมในระดับบ้านหรือระดับเมืองเหมือนสมัยก่อนๆ จึงเป็นทั้งบริเวณที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ และบริเวณรอบนอกที่เป็นท้องถิ่นห่างไกลจากแหล่งที่เป็นศูนย์กลางในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางคือแหล่งที่ผลิตสิ่งของในระดับมาตรฐาน ส่วนบริเวณชายเขตที่ห่างไกลจากศูนย์กลางก็เป็นระดับท้องถิ่นไป

3.3 เครื่องปั้นดินเผาสมัยศรีวิชัย

เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นไป บริเวณคาบสมุทรมตอนใต้ของประเทศไทยได้มีการติดต่อค้าขายทางทะเลกับภายนอกทั้งทางตะวันตก เช่น อินเดีย และตะวันออกกลาง และทางตะวันออก เช่น จามปา และจีน ทำให้มีพ่อค้าต่างชาติเข้ามาตั้งแหล่งพักสินค้าหรือสถานีทางการค้าขึ้นจึงเกิดเป็นบ้านเมืองที่มีความเจริญ มั่งคั่ง มั่นคงขึ้น และงานศิลปกรรมที่ปรากฏขึ้นในกลุ่มบ้านเมืองเหล่านี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พบในเกาะชวาภาคกลาง ซึ่งในขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรศรีวิชัยนี้มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 – 18 มีราชธานีตั้งอยู่ใกล้กับเมืองปาเล็มบังในเกาะสุมาตรา และเชื่อว่าอาณาจักรนี้บางครั้งได้แผ่อำนาจมาครอบครองแหลมมาลายูและดินแดนบางส่วนของภาคใต้ของประเทศไทยด้วย ด้วยเหตุนี้งานศิลปกรรมที่เกิดขึ้นในภาคใต้ขณะนั้นจึงได้ชื่อว่าศิลปะแบบศรีวิชัยพัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาสมัยศรีวิชัยที่ผลิตขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ในระยะแรกๆ เครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นเมืองชนิดเนื้อดินธรรมดา เผาด้วยไฟแรงต่ำ ไม่มีการควบคุมอุณหภูมิ ขึ้นรูปด้วยมือ มีทั้งชนิดผิวเรียบและชนิดตกแต่งผิวให้เป็นลายขูดขีดและลายเชือกทาบยกเว้นภาชนะบรรจุพระพิมพ์ที่จะขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน และมีรูปแบบคล้ายๆ กับภาชนะดินเผาสมัยทวารวดีในภาคกลาง ต่อมาเมื่อมีการติดต่อทางการค้ากับอินเดียและประเทศอื่นๆ มากขึ้น จึงได้รับเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในช่วงเวลานี้จะมีการพัฒนาการทางเทคโนโลยีสูงขึ้นด้วย (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 147) อย่างไรก็ตามลักษณะที่ชัดเจนของเครื่องปั้นดินเผาสมัยศรีวิชัยที่ผลิตขึ้นในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้จากหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีแหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาสมัยศรีวิชัยของกรมศิลปากร ที่บ้านปะโอ

อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งได้จำแนกเครื่องปั้นดินเผาออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ (สุรพล คำรืห์กุล. 2542. หน้า 148)

กลุ่มที่ 1 ภาชนะดินเผาเนื้อดินหยาบ ที่ผลิตขึ้นเพื่อการใช้สอยภายในครัวเรือน ซึ่งได้แก่ จาน ชนิดที่มีเชิงเตี้ยและชนิดมีเชิงสูง ชาม พาน กา หม้อชนิดก้นกลม และชนิดมีสัน เป็นต้น ภาชนะเหล่านี้ขึ้นรูปด้วยการใช้แป้นหมุน เนื้อดินธรรมดา ค่อนข้างหยาบและหนา ตกแต่งผิวภาชนะ ด้วยการขูดขีด การปั้นติด และการเซาะร่อง บางชิ้นเขียนเป็นลวดลายสีแดงบนพื้นสีครีม

กลุ่มที่ 2 ภาชนะดินเผาเนื้อดินละเอียด เป็นคนที่มีลักษณะกลมแป้นคอคอดสูงปากผาย ออกเป็นปีกทั้งชนิดเชิงสูง หรือชนิดเชิงเตี้ย พวยเรียวยาวติดอยู่ด้านข้างของคนที่ บางครั้งมีการทำ พวยคนที่เป็นรูปหัวสัตว์ เนื้อดินของเครื่องปั้นดินเผาในกลุ่มนี้ละเอียดมีระดับสีตั้งแต่สีแดง สีเทา จนถึงสีเหลือง และที่เด่นที่สุดคือ สีขาว ซึ่งมีส่วนผสมของดินเหนียว สีขาวคล้ายดินเกาลินที่ใช้ผลิต เครื่องถ้วยจีน ขึ้นรูปด้วยการใช้แป้นหมุน เผาด้วยไฟแรงสูง ผิวของภาชนะขัดมันเรียบส่วนมากจะไม่ ตกแต่งลวดลายเครื่องปั้นดินเผาสมัยศรีวิชัยปรากฏอีกแห่งหนึ่งคือ “สทิงพระ” สทิงพระเป็นเมือง เล็กๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณทะเลตอนใต้ของแหลมมลายู ปัจจุบันเป็นอำเภอในจังหวัดสงขลาในสมัยโบราณ สทิงพระเป็นเมืองท่าสำหรับจอดพักเรือและเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างเมืองต่างๆ ในแถบนี้บริเวณ นี้ได้พบเตาเผาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเนื้อละเอียด สีขาวหรือสีชมพูหลายรูปทรง เช่น คนที่พบมากใน ประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ด้วย (จอห์น ซอว์. 2531. หน้า 17)

ผลของการศึกษาและกำหนดอายุภาชนะดินเผาที่พบในแหล่งเตาเผาบ้านปะโอ โดยวิธีเทอร์ โมลูมิเนสเซนซ์ ของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ปรากฏว่ามีอายุในพุทธศตวรรษที่ 17 ดังนั้นจึงอาจ กำหนดอายุการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของแหล่งเตาดังกล่าวนี้นี้ไว้ว่า อยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 – 18 โดยการทำเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งดังกล่าวนี้ มักผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชุมชนจึงทำให้พบ เครื่องปั้นดินเผาแบบนี้กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่างๆ หลายแห่ง อาทิ ที่อำเภอสทิงพร อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างไรก็ตามเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาบ้านปะโอนี้ยังถูกส่งไปจำหน่ายยังบริเวณใกล้เคียงดังได้พบ คนที่ชนิดนี้เป็นอันมากอยู่ในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ด้วย (ปวิวรรต ธรรมมาปริชากร และ คณะ. 2539. หน้า 36 – 37)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผากันระหว่างภูมิภาคต่างๆ ในดินแดนสยามของประเทศไทยแล้ว ศิลปะสมัยศรีวิชัยจะมีพัฒนาการในทางเทคโนโลยีสูงกว่าที่ อื่นๆ คือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ผลิตทั้งเครื่องประดับที่ทำด้วยแก้วและดินเผาที่ใช้อุณหภูมิต่ำ เป็น สินค้าที่ส่งขายแลกเปลี่ยนกับที่อื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกบริเวณคาบสมุทรม

3.4 เครื่องปั้นดินเผาสมัยลพบุรี

อาณาจักรลพบุรี เป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ส่วนภาคกลางอยู่บริเวณจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นอาณาจักรเขตการครอบครองของเขมร ดังนั้นศิลปกรรมแบบลพบุรีจึงหมายถึง ศิลปกรรมแบบเขมรหรือขอมที่อยู่บนอาณาจักรไทยในปัจจุบันนั่นเอง

อย่างไรก็ตามได้ปรากฏแหล่งเตาเครื่องปั้นดินเผาแบบลพบุรีในดินแดนประเทศไทยอยู่เช่นกัน ในแถบตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพบมีกลุ่มเตาเผาโบราณกระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง เช่น ที่อำเภอระหานทราย อำเภอบ้านกรวด อำเภอประโคนชัย อำเภอหนองกี่ อำเภอลำปลายมาศ และอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งในเขตอำเภอบ้านสวน จังหวัดสุรินทร์ สันนิษฐานว่าแหล่งเตาเหล่านี้คงเริ่มผลิตเครื่องปั้นดินเผาในพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อาณาจักรเขมรได้แผ่อำนาจเข้ามาปกครองดินแดนแถบนี้ และคงเลิกผลิตไปในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เมื่ออาณาจักรเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจลง

จากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีแหล่งเตาเผาโบราณในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ของกรมศิลปากร ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาแบบลพบุรีของกลุ่มนี้ว่า (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 154)

เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาเผาโบราณต่างๆ ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จะมีอยู่หลากหลายชนิด ซึ่งได้แก่ ตลับทรงฟักทอง ตลับลูกพลับกระปุกขนาดเล็ก กระปุกรูปนกประติมากรรมรูปสัตว์ เช่น แพะ ช้าง ม้า กระจ่า ซึ่งจะมีทั้งที่เป็นแบบตันเป็นรูปสัตว์จริงๆ หรือทำเป็นกระปุกหรือภาชนะน้ำก็มี นอกจากนี้ยังมี ขามตะคันทรงขาม โถทรงโกศ โถทรงแตง ไหเท้าช้าง ไหไม่มีเชิงขนาดต่างๆ ไหเหล่านี้บางครั้งก็ประดับเป็นรูปหน้าคนที่ส่วนคอไห หรือบางครั้งก็ประดับด้วยรูปหัวช้าง หัวม้า หรือหัวควาญ ตามบริเวณไหล่ของไหเครื่องปั้นดินเผาแบบลพบุรีในแหล่งเตาแถบจังหวัดบุรีรัมย์นี้ จะขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนลักษณะการตกแต่งภาชนะจะมีทั้งการตกแต่งลายกลีบบัว ลายชุดขีด ลายกากบาทชั้นเดียว ลายกากบาทสองชั้น ลายซิกแซก ลายเส้นคดโค้งแบบระย้าและลายหวี ส่วนลวดลายพิเศษที่ใช้ประดับจะเป็นรูปหัวช้าง หัวม้า หรือรูปศิวะคน และบางครั้งก็เป็นภาพเล่าเรื่องชีวิตประจำวัน เช่น การล่าหมาป่า หรือภาพแสดงพิธีกรรมบางอย่างจะใช้แม่พิมพ์กดออกมา แล้วนำมาติดกับตัวภาชนะ เช่น กระปุก ไห หรือคนโทที่ขึ้นรูปแล้วจากนั้นจึงชุบน้ำเคลือบและนำเข้าเตาเผาแต่ความจริงที่ปรากฏพบว่า บรรดาเครื่องปั้นดินเผาที่เรียกว่าแบบลพบุรีหรือขอมนั้น มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ฝีมือและคุณภาพ อันแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ผลิตจากแห่งใดแห่งหนึ่งหรือสองสามแห่งเท่านั้น แต่อาจมีหลายแห่งและหลายภูมิภาค รวมทั้งต่างสมัยเวลากันด้วย

3.5 เครื่องปั้นดินเผาสมัยล้านนา

ยุคสมัยล้านนาอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16–18 ในยุคนี้มีเทคนิคการทำเครื่องปั้นดินเผาที่สูงมาก จนสามารถทำการเคลือบได้หลายชนิด เช่นเดียวกับช่างไทยที่ทำงานด้านนี้อยู่ในประเทศจีน ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะในสมัยเชียงแสนรุ่นหลังหรือเชียงใหม่ ดังอาจเห็นได้จากถ้วยชามที่ทำขึ้น ณ เตาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ (ทรงพันธ์ วรรณมาศ. 2532. หน้า 7)

การทำเครื่องปั้นดินเผาในดินแดนล้านนานั้นได้ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์สืบทอดมาจนกระทั่งสมัยทวารวดี แต่เครื่องปั้นดินเผาเหล่านั้น ล้วนเป็นเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินธรรมดา ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชุมชนท้องถิ่นของตนเท่านั้น ส่วนการทำเครื่องปั้นดินเผาชนิดเนื้อแกร่งแบบเคลือบและไม่เคลือบนั้นน่าจะเริ่มมีการผลิตขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 มานี้เอง โดยเชื่อว่าคงมีคนจีนหรือช่างจีนเข้ามาพัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ทั้งนี้จากบันทึกของจีนทำให้พบว่าในครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรล้านนาได้มีการติดต่อกับอุปราชาจีนที่มณฑลหยุนหนานอย่างใกล้ชิด อาจเป็นไปได้ว่าช่างทำเครื่องปั้นดินเผาของล้านนาคงได้รับความรู้จากจีน เพราะที่มณฑลหยุนหนานในขณะนั้นมีแหล่งเตาเผาอยู่ซึ่งผลิตเครื่องถ้วยที่ตกแต่งลายปลาคุ้แบบเดียวกับเครื่องถ้วยของสันกำแพง (สมศักดิ์ ธรรมาปริชากร และคณะ. 2530. หน้า 81 – 82) ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงเครื่องถ้วยที่ผลิตจากแหล่งเตาศรีสุนาลัย จังหวัดสุโขทัย เตาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เตาวังเหนือ จังหวัดลำปาง เตาพะเยา (บ้านบัว) จังหวัดพะเยา จะเห็นได้ว่า เครื่องเคลือบสีเขียวชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “เครื่องถ้วยมอญ” นั้น จะมีความคล้ายคลึงกันมากทั้งในด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตกแต่งบางอย่าง ซึ่งทั้งหมดต่างก็มีความสัมพันธ์กับเครื่องถ้วยจีนที่ส่งเข้ามาจำหน่ายในไทยระหว่างสมัยราชวงศ์เวียญ (พ.ศ. 1823 – 1911) ทั้งนี้ (กฤษฏา พิณศรี และคณะ. 2535. หน้า 95 – 96)

ครั้งถึงพุทธศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงการผลิตเครื่องปั้นดินเผาคงมีมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการภายใน ขณะเดียวกันคงผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าส่งไปจำหน่ายยังบ้านเมืองต่างๆ โดยรอบที่ไม่มีใครผลิต ดังนั้นจึงได้มีแหล่งกระจายไปตามที่ตั้งของเมืองต่างๆ หลายแห่ง แต่แหล่งผลิตขนาดใหญ่ที่ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และทำการผลิตเพื่อการค้าขายกระจายไปยังเมืองต่างๆ ภายในแคว้นและบ้านเมืองที่อยู่โดยรอบนั้นจะมีอยู่ 3 แหล่งด้วยกัน คือ แหล่งเตาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งเตาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย (รวมทั้งเตาวังเหนือ จังหวัดลำปางด้วย) และแหล่งเมืองพาน จังหวัดเชียงราย

3.6 เครื่องปั้นดินเผาสมัยสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัยมีศูนย์กลางตั้งอยู่แถบแม่น้ำน่านและแม่น้ำปิงตอนล่าง และได้มีการค้าขายกับอาณาจักรต่างๆ เช่น จีน และอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สุโขทัยเป็นศูนย์กลางการค้าที่

ใหญ่โต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของสุโขทัยที่คุณภาพทัดเทียมกับเครื่องปั้นดินเผาของจีนในการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่เรียกว่า เครื่องสังคโลกได้ถูกส่งไปขายที่ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย จนถึงเกาะบอร์เนียว นอกจากนี้จะผลิตเครื่องใช้แล้วยังผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับพุทธศาสนาอีกด้วย เป็นต้นว่า เศียรนาค ฯลฯ (สุภัทร ดิศกุล. 2522. หน้า 9 - 10) ความก้าวหน้าทางด้านกรรมวิธีในสมัยสุโขทัย มีถึงขั้นความสามารถผลิตน้ำเคลือบและผลิตเครื่องเคลือบดินเผาในเชิงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยรับการถ่ายทอดความรู้จากช่างจีน ที่พ่อขุนรามคำแหงได้นำมาจากประเทศจีน (พิทักษ์ สายันท์. 2515. หน้า 115) หลักฐานสำคัญเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่พบสมัยสุโขทัยก็คือพบเตาเผาขนาดใหญ่ถึง 49 เตา ที่บ้านป่ายาง อำเภอศรีสัชชนาลัยก็มีจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็มีเกาะนอกเมืองศรีสัชชนาลัยออกไปตามแม่น้ำยม 9 กิโลเมตร พบมากกว่า 100 เตา ส่วนเตาเผาที่เกาะน้อยก็มีประมาณ 600 - 800 เตา จนอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงระยะนั้นอาณาจักรสุโขทัยเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแหล่งใหญ่ที่สุดของทวีปรองจากประเทศจีน (จอห์น ซอร์ว. 2532. หน้า 22) แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในแคว้นสุโขทัยมีอยู่หลายแห่ง แต่แหล่งผลิตใหญ่สำคัญๆ ที่ผลิตเครื่องสังคโลกนั้น จะมีอยู่ 2 แหล่ง คือ (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 185 - 199)

1. แหล่งเตาสุโขทัย ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย แหล่งเตาสุโขทัยมีที่ตั้งอยู่ที่บริเวณเมืองสุโขทัยเก่า แลบนอกกำแพงเมืองสุโขทัยออกไปทางทิศเหนือประมาณ 1,200 เมตร เรียงรายเป็นกลุ่มอยู่ 4 กลุ่ม ยาวไปตาม ลำน้ำโจน และขนานไปกับคูน้ำที่ล้อมรอบบริเวณวัดพระพายหลวง เตาที่ได้มีการสำรวจพบว่ามีอยู่ประมาณ 52 เตา ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ 5,000 ตารางเมตร บางแห่งเป็นโคกเนินดินขนาดใหญ่ มีซากเตาตั้งซ้อนกัน แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาของการผลิตที่สืบเนื่องมานานพอสมควร

2. แหล่งเตาศรีสัชชนาลัยหรือเมืองสวรรคโลกเก่า อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นับเป็นแหล่งใหญ่และสำคัญที่สุด ได้พบเตาเผาจำนวนมากเรียงรายอยู่บริเวณสองฝั่งของลำน้ำยมโดยกระจายเป็นกลุ่มๆ อยู่ในพื้นที่ 2 แห่ง ได้แก่เตาบ้านป่ายาง ตั้งเรียงรายอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยมบริเวณเหนือแก่งหลวงและเมืองศรีสัชชนาลัย ราว 400 - 1,000 เมตร จากการสำรวจพบซากเตาอิฐอยู่บนเนินดินและคันดินจำนวนมากกว่า 20 แห่งเตาบ้านเกาะน้อย อยู่ห่างจากกลุ่มเตาบ้านป่ายางขึ้นไปทางเหนือประมาณ 4.5 กิโลเมตร และในแนวกว้างประมาณ 250 เมตร หลักฐานเท่าที่ปรากฏมีทั้งเป็นเตาชุดเข้าไปใต้พื้นดินและเตาบนดิน ทั้งที่เป็นเตาที่สร้างด้วยดินและอิฐเป็นจำนวนมาก ซึ่งขณะนี้ยังอาจสำรวจหาจำนวนที่แน่นอนไม่ได้ นับเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาการมาเป็นเวลาอันยาวนานผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่สร้างขึ้นจากแหล่งสุโขทัยและศรีสัชชนาลัยนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายประเภท นับตั้งแต่ที่เป็นภาชนะเครื่องใช้แบบต่างๆ เครื่องประดับสถาปัตยกรรม และประติมากรรม ซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะและรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ดังนี้ (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 201 - 203) ประเภทภาชนะ

เครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่เป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ นั้น มีอยู่เป็นจำนวนมาก หลากหลายชนิดและรูปทรง ได้แก่จาน เป็นภาชนะที่มีลักษณะก้นตื้น ตัวจานลาด ค่อนข้างแบน ขอบปากผาย

ชาม ภาชนะทรงเตี้ย ก้นสอบ ปากกว้าง มีทั้งชามที่มีขอบปากตรง ซึ่งมีลักษณะคล้ายชามกะลา และขอบปากผายออก คล้ายคลึงกับเครื่องถ้วยจีน

ตลับ เป็นภาชนะที่มีฝาปิด จะมีทั้งตลับทรงลูกพลับ และทรงมั่งคุด

ตะเกียง ภาชนะสำหรับใช้จุดไฟ เพื่อให้แสงสว่าง มีลักษณะลำตัวกลม แบน คล้าย ลูกจัน มีก้านยางคล้ายพาน ปลายผายออก

แจกัน มีลักษณะทรงสูง ปากผายกว้าง ส่วนคอแหลม ไหล่ลู่ รูปทรงคล้ายลูกแพร์ขอบปาก บางครั้งผายออกเล็กน้อย คอสูง บริเวณไหล่ป่องออกหรือแบบที่มีลักษณะทรงสูงปากกว้างผายออกเล็กน้อย คอสูงบริเวณไหล่ป่องออกแล้วเรียวมายังฐาน

โถ ภาชนะปากกว้างที่มีฝาปิด จุกของฝามักทำเป็นรูปดอกบัวตูม

พาน ภาชนะที่ส่วนบนเป็นชามปากผาย มีส่วนต่อลงมาจากเชิงเป็นก้นปลายผายออก เพื่อรองรับส่วนที่เป็นชาม

ไห ภาชนะทรงสูง คอและก้นแคบ ปากผายออก ไหล่กว้าง ลำตัวป่องออกแล้วเรียวลาดสู่บริเวณฐาน ปลายผายออกเล็กน้อย

ภาชนะบรรจุน้ำ มีลักษณะทรงกลมสูง ตอนบนเป็นขอบสูง ด้านหน้าเว้าเป็นรูปปีกกา ปากปิด เจาะเป็นช่องเล็กๆ ติดกับผนัง บริเวณเหนือส่วนคอติดด้วยหูเล็กๆ สองหู เชิงสูง เจาะเป็นรูตรงกับหู

กาน้ำ มีอยู่หลายรูปแบบ เช่น แบบแรกเป็นกาน้ำทรงน้ำเต้า ลำตัวกลม คอคอดตอนบนสูง สอบ ปากแคบ หูจับขนาดใหญ่ติดกับผนังตอนบนและผนังตอนล่าง ยาวถึงฐาน พวยยกสูง ปลายโค้งออก แบบที่สองมีปากเป็นรูปถ้วย ลำตัวป่องเรียวจากคอ ค่อยๆ ป่องออก และโค้งเข้ายังฐาน พวยยกสูง และหูจับทำเป็นรูปสัตว์คล้ายมังกร และแบบที่สาม ทำพวยเป็นรูปหงส์ เป็นต้น

ประเภทเครื่องประดับสถาปัตยกรรม เครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นเพื่อเป็นชิ้นส่วนสำหรับสถาปัตยกรรม เช่น สถูปเจดีย์ โบสถ์ วิหาร นั้น จะมีทั้งเครื่องปั้นดินเผาชนิด เนื้อแกร่งที่ไม่มีเคลือบ และเคลือบ พบมีการผลิตอยู่ที่แหล่งเตาสุโขทัย และแหล่งเตาศรีสังขนาลัย เครื่องประดับสถาปัตยกรรมเหล่านี้ ได้แก่

ช่อฟ้า มักเป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบที่ทำเป็นรูปห้วนาค หรือมังกร และเทพพนม ใช้ประดับหลังคาโบสถ์ วิหาร

หางหงส์ ที่ทำเป็นห้วนาคก็มี และเป็นลวดลายเทพพนมรองรับด้วยดอกบัวมีลายข้างๆ เป็นลายครีบลิงห์ก็มี

บราลี ใช้ประดับสันหลังคามีทั้งที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบและไม่เคลือบ
 กระຈัง เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้เป็นส่วนประดับผนังและเสาศาสนสถาน
 กระเบื้องเชิงชาย กระเบื้องเชิงชายที่มักทำเป็นรูปเทพพนม มีทั้งกระเบื้องดินเผาชนิดเคลือบ
 และไม่เคลือบ

กระเบื้องปูพื้น สำหรับปูพื้น เป็นแผ่นสี่เหลี่ยม

ประเภทตุ๊กตา สิ่งที่พบอยู่เสมอในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่สุโขทัย และศรีสัชนาลัยก็
 คือ ตุ๊กตาดินเผาซึ่งจะมีทั้งดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อดินแกร่งชนิดเคลือบ และไม่เคลือบ มักทำ
 เป็นรูปบุคคลหรือรูปสัตว์ต่างๆ ในอิริยาบถที่แตกต่างกัน เช่น คนถือหม้อน้ำ นักมวยปล้ำ ผู้หญิงหลัง
 ค่อม คนอุ้มไก่ และช่างศึก เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผาเคลือบที่ผลิตจากเตาทุเรียงที่เมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัยเท่านั้นที่เป็น
 สินค้าส่งขายนอกประเทศ เพราะพบในต่างประเทศเช่น หมู่เกาะในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์หลาย
 แห่ง จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าเครื่องเคลือบหรือที่เรียกทั่วไปว่าสังคโลกเหล่านี้มิได้ถูกนำไปเป็นภาชนะใช้
 สอยในวิถีชีวิตประจำวันเพียงอย่างเดียว หากเป็นของมีค่าและเป็นทรัพย์สินสมบัติที่แสดงฐานะของ
 บุคคลด้วย

3.7 เครื่องปั้นดินเผาสมัยอยุธยาและธนบุรี

ในสมัยอยุธยาและธนบุรี ไม่ปรากฏว่ามี การตั้งเตาเผาผลิตเครื่องปั้นดินเผาอย่างจริงจัง จาก
 หลักฐานเครื่องถ้วยชามสมัยกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี ส่วนใหญ่เป็นของจีน ญี่ปุ่น และของฝรั่ง ซึ่ง
 อาจจะนำมาขายก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 1893 แล้ว ส่วนเครื่องปั้นดินเผาญี่ปุ่นเริ่มเข้ามาขาย
 ตั้งแต่สมัยพระนเรศวรมหาราช สำหรับของฝรั่งเศสคงจะเข้ามา สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 รวมทั้งสมัยพระเจ้าตากสินครองราชย์ที่กรุงธนบุรี ก็ได้มีการส่งเครื่องถ้วยชามจากจีนเป็นสินค้าเข้า
 จำนวนมาก (ทรงพันธ์ วรรณมาศ. 2532. หน้า 11)

ดังนั้นเครื่องถ้วยจีนได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยมากขึ้น ดังหลักฐาน
 เครื่องปั้นดินเผาจีนที่ปรากฏอยู่แหล่งโบราณคดีต่างๆ เป็นจำนวนมาก ความนิยมในเครื่องถ้วยจีนใน
 สมัยอยุธยาตอนปลายได้มีอิทธิพลทำให้เกิดเครื่องถ้วยเขียนสีชนิดหนึ่ง เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “เครื่อง
 ถ้วยเบญจรงค์” ซึ่งเครื่องถ้วยเบญจรงค์ดังกล่าวนี้ จะเป็นเครื่องถ้วยที่ไทยสั่งทำจากจีนเพื่อเข้ามาใช้
 สอยนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ในสมัย
 รัตนโกสินทร์ได้ปรากฏมี “เครื่องถ้วยลายน้ำทอง” ซึ่งเป็นเครื่องถ้วยที่ถูกสั่งทำจากจีน เข้ามาใช้ใน
 ราชสำนักเช่นกัน ทั้งเครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทองนี้ คงเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่
 แพร่หลายอยู่เฉพาะแต่ในหมู่ชนชั้นสูงเท่านั้น (สุรพล ดำริห์กุล. 2545. หน้า 399) เครื่องถ้วยเบญจ
 รงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทองนี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องถ้วยจีน – ไทย เนื่องด้วยเป็นเครื่องถ้วยที่ไทยสั่ง
 ทำจากจีน โดยไทยจะเป็นผู้กำหนดและออกแบบลวดลาย รูปทรง และสีสันทัน แต่ฝีมือและเทคนิคการ

เผาเป็นกรรมวิธีของจีน ดังนั้นเครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทองจึงเป็นเครื่องถ้วยชั้นสูง ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่แสดงเอกลักษณ์ของไทย (จิรา จงกล. 2535. หน้า 20)

เครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทองที่ผลิตขึ้นส่วนมากจะใช้สำหรับชนชั้นสูง เช่น พระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่พบมีอยู่ในชุมชนของประชาชน โดยทั่วไป เครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทองที่ผลิตขึ้นจะเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ได้แก่ ชาม จาน โถ จานเชิง ชามเชิง ซ้อน กระจาด กาน้ำ ชุดถ้วยชา ชุดตั้งโต๊ะบูชา เป็นต้น ซึ่งรูปทรงที่ปรากฏจะมีทั้งหมดทรงแบบจีนและทรงไทย โดยเครื่องถ้วยประเภทชามฝาจะมีลักษณะเป็นรูปแบบทรงอย่างไทยที่สิ่งสำหรับใช้เป็นชุดสำหรับอาหาร จานเชิงหรือพาน จะเป็นรูปแบบไทยที่ใช้เป็นภาชนะใส่อาหารโดยเรียงซ้อนกันเป็นชั้นๆ จากใหญ่ไปหาเล็ก ส่วนโถนั้นจะมีหลายแบบ หลายทรง เช่น โถทรงแดง โถทรงโกศ โถทรงมะเฟือง และโถทรงปริก เป็นต้น และฝาโถก็จะมีมากแบบ เช่น ยอดทรงมณฑล ยอดลูกแก้วกลม เป็นต้น (สุรพล ดำริห์กุล. 2542. หน้า 403)

เครื่องปั้นดินเผา นับได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่รุ่งเรืองมากในยุคนี้ มีความเด่นชัดทั้งในระดับกลุ่มชั้นสูงหรือชนชั้นปกครอง และบรรดาไพร่ฟ้าประชากรในระดับชนชั้นปกครองนับแต่พระมหากษัตริย์ เจ้านาย และขุนนาง นิยมเครื่องเคลือบจีนยิ่งกว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะมีการเลือกเฟ้นหรือสั่งของที่มีราคาแพงๆ มาไว้เป็นสมบัติส่วนตัวกันมาก ยิ่งกว่านั้น ยังมีการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นพิเศษ โดยกำหนดรูปแบบและลวดลายส่งไปให้เมืองจีนทำจนปรากฏเครื่องเคลือบแบบใหม่ที่เรียกว่า ลายน้ำทอง และ ลายเบญจรงค์ ขึ้นในลักษณะที่นอกเหนือจากบรรดาเครื่องลายครามที่เคยนิยมกันอยู่ทั่วไปมาก่อน

3.8 เครื่องปั้นดินเผาสมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนาราชวงศ์จักรี เมื่อเสด็จจากราชอาณาจักรที่ประเทศเขมร สำหรับการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีใหม่ของชาติ เป็นเหตุผลประการหนึ่ง ซึ่งสนับสนุนให้พระมหากษัตริย์ดำริในการสร้างปูชนียสถานขึ้นทำนครหลวงแห่งใหม่ เพื่อให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในบ้านเมืองแห่งใหม่พระองค์ทรงสร้างราชธานีใหม่เสร็จเรียบร้อยใน พ.ศ. 2328 ในครั้งนี้โปรดให้สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ขึ้นในเขตพระบรมมหาราชวัง ดังนั้นเครื่องปั้นดินเผาในสมัยรัชกาลที่ 1 ส่วนมากจึงเป็นกระเบื้องเผา และกระเบื้องเคลือบสี เพื่อประกอบและประดับสถาปัตยกรรมต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 ได้มีการนิยมนำเครื่องถ้วยชามจากจีนมาเป็นลวดลายประดับตกแต่ง เช่น ลายดอกกุหลาบ บางทีก็เอาลายสิงโตของจีน มาผูกเป็นลายไทยตามความนิยม และมีการทำลายน้ำทองคือ ลายหรือรูปสีที่เขียนบนกระเบื้องบริเวณพื้นที่ไม่มีลวดลาย โดยทาด้วยสีทองที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 2 นั้นเองสมัยรัชกาลที่ 3 ประเทศไทยมีการค้าขายกับต่างประเทศมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ซึ่งนอกจากจีนแล้วยังมีสำเภานขนาดเล็กที่ไปค้าขายกับเวียดนาม สินค้าของฝ่ายไทย คือข้าวกับหนังสัตว์ต่างๆ ส่วน

ขากลับก็บรรทุกเสื้อผ้าแพรร เครื่องปั้นดินเผา และหมากเข้ามาด้วยในสมัยรัชกาลที่ 3 ลวดลายในศิลปะต่างๆ ของประเทศไทยนิยมไปทางศิลปะแบบจีนมากยิ่งขึ้นและในสมัยนี้ได้มีการสร้างเตาสังคโลกขึ้นที่รัตนโกสินทร์เพื่อผลิตกระเบื้องเคลือบ มุงหลังคาและทำลายหรือเคลือบสีต่างๆ เป็นลายประดับ ส่วนเครื่องถ้วยชามนั้น เห็นว่าเป็นสิ่งที่หาง่ายและมีราคาถูกมากจึงไม่ผลิตในสมัยรัชกาลที่ 4 มีผู้คิดเขียนลวดลายบนเครื่องถ้วยชามขึ้นในเมืองไทยเป็นครั้งแรก โดยเอาถ้วยของจีนที่เคลือบแล้วมาเขียนสีทับนอกเคลือบ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผู้ประกอบการธุรกิจทำเครื่องถ้วยชามที่กรุงเทพฯ หลายรายการ แต่เป็นการเขียนเท่านั้น มิได้ปั้นรูป ทำของใหม่โดยการเอาหุ่นเครื่องถ้วยของจีนมาเขียนสีเคลือบทำลายน้ำทองโดยมากเป็นการผูกกลายไทยต่างๆ มาเขียนให้งดงามยิ่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการทำเครื่องปั้นดินเผาเชิงอุตสาหกรรมกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในภาคเหนือและภาคกลางในสมัยรัชกาลที่ 7 จนถึงปัจจุบันมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเชิงอุตสาหกรรมและทำเพื่อการใช้สอยในหมู่บ้านต่างๆ กระจายทั่วประเทศไทย เช่น สุโขทัย เชียงใหม่ เชียงราย นครราชสีมา มหาสารคาม ราชบุรี ฯลฯ (ทรงพันธ์ วรรณมาศ. 2532. หน้า 12 – 14)

3.9 เครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย

นับแต่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เมื่อ พ.ศ. 2310 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีการทำเครื่องเคลือบดินเผาในเมืองไทยเป็นลำเป็นสัน ทั้งนี้เพราะเครื่องเคลือบดินเผาจากเมืองจีน ซึ่งเป็นสินค้ามีคุณภาพ ผลิตได้เป็นจำนวนมากและราคาถูก ยังคงครองตลาดเมืองไทยอยู่ตลอดเวลา แต่สำหรับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อดินแกร่งที่ไม่เคลือบนั้น ยังคงมีการดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาทั้งสองชนิดนี้จะเป็นสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นที่เกี่ยวข้องอยู่ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงยังคงมีการผลิตอยู่โดยทั่วไปในท้องถิ่นต่างๆ ตลอดมา

จากรากฐานของวัฒนธรรมการทำเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าว จึงทำให้ทุกวันนี้ได้มีการทำเครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ โดยทั่วไป และมีแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาชนิดเนื้อแกร่งไม่เคลือบอยู่ในภูมิภาคต่างๆ หลายแห่งแต่แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่จะยกเป็นตัวอย่างของเครื่องปั้นดินเผาไทยร่วมสมัย ที่มีการทำสืบทอดกันมาแต่โบราณ และมีผลิตภัณฑ์ที่ประณีตงดงาม มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีนั้น ได้แก่แหล่งบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แหล่งบ้านเมืองกรุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา และแหล่งบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว นับแต่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 เป็นต้นมา เมื่อมีกรุงธนบุรีและเมื่อสร้างกรุงเทพฯ แล้ว สืบเนื่องต่อมาถึงสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 อาจกล่าวได้ว่าไม่มีการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในเมืองไทยในลักษณะที่เป็นลำเป็น

สั้น หรือเป็น “อุตสาหกรรม” อย่างจริงจัง ทั้งนี้เป็นเพราะเครื่องเคลือบจากเมืองจีนได้ครองตลาดเมืองไทยได้ทั้งหมด อันเนื่องมาจากเครื่องเคลือบจีนมีคุณภาพสูง ราคาถูก เพราะผลิตได้จำนวนมาก คนไทยทุกระดับจึงนิยมใช้เครื่องเคลือบจากจีน ต่อมาสมัยหลังๆ จึงเริ่มผลิตเครื่องเคลือบดินเผาประเภทชามถ้วยเตี้ยขึ้นแต่คุณภาพยังไม่ได้มาตรฐาน (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2550. หน้า 112)

เครื่องปั้นดินเผาเนื้อธรรมดาและเครื่องปั้นดินเผาแกร่ง ยังคงดำเนินต่อเนื่อง โดยมีการผลิตในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วไปหมดทุกหนทุกแห่ง เหตุทั้งหมดก็เป็นเพราะเครื่องปั้นดินเผาทั้งเนื้อธรรมดาและเนื้อแกร่ง ยังมีบทบาทสำคัญด้านการใช้สอยในพิธีกรรมต่างๆ และยังมีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการทำมาหากินด้วย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิชัย ทิปประสาน และคณะ (ม.ป.ป.) ศึกษาเรื่อง การผลิตเซรามิกน้ำหนักเบาในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเนื้อดินสำหรับใช้ผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกน้ำหนักเบา ดินกำแพงเพชร + ฟางข้าว ดินกำแพงเพชร + ซีลี้อย ดินอ่างทอง + ฟางข้าว ดินอ่างทอง+ ซีลี้อย ในอัตราส่วน เนื้อดิน : ฟางข้าว / ซีลี้อย = 89:11 ซึ่งเนื้อดินดังกล่าวสามารถผลิตกระถางเซรามิกน้ำหนักเบา ชนิดไม่เคลือบขนาด 4 นิ้ว 6 นิ้ว และ 8 นิ้ว สำหรับนำไปปลูกกล้วยไม้ และไม้ดอกไม้ประดับที่ต้องการถ่ายเทอากาศ (Aeration) นอกจากนี้ยังนำไปผลิตกระถางเซรามิกเคลือบสีดำใส สีน้ำเงินเข้ม ฟ้าครีม เขียว เหลือง แดง ชมพู และสีน้ำเงินจุดดำ สีเขียวจุดดำ สีเหลืองจุดดำ สีแดงจุดดำ สีชมพูจุดดำ และสีส้มจุดดำ ฯลฯ ขนาด > 4 นิ้ว > 6 นิ้ว > 8 นิ้ว เพื่อสวมกระถางเซรามิกน้ำหนักเบา ชนิดไม่เคลือบใช้สำหรับประดับ ตกแต่งห้องและอาคาร ส่วนผลิตภัณฑ์เซรามิกน้ำหนักเบา จะมีชนิดเม็ดเซรามิก น้ำหนักเบาทรงกลม นั้น สามารถทดลองผลิตได้ขนาดระหว่าง 0.5 - 1.5 เซนติเมตร ท่อนเซรามิกน้ำหนักเบา และแผ่นเซรามิกนี้ น้ำหนักเบารูปหัวใจ ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาจากเนื้อดิน ที่กล่าวมาข้างต้น การผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกน้ำหนักเบา ดังกล่าวสามารถผลิตได้ ทั้งในระดับ Pilot Plant และระดับโรงงานผลิตภัณฑ์เซรามิกน้ำหนักเบา ตามที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะผลิตขายได้เชิงพาณิชย์ เนื่องจากใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ ยกเว้นสีเซรามิก ทำให้ต้นทุนต่ำ คาดการณ์ว่าควรจะทำกำไรให้แก่ผู้ผลิตในระบบอุตสาหกรรมได้มากกว่าร้อยละ 50

เวช หกพันนา และคณะ (2547) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำรงอยู่และการล่มสลาย ของอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง พบว่า จากการศึกษาภายในชุมชน บ้านปากห้วยวังนอง ซึ่งประกอบไปด้วย 11 หมู่บ้าน เคยมีผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 201 เตา ในระหว่างการศึกษายังคงมีเตาเผาเหลืออยู่ 50 เตา เนื่องจากการใช้เครื่องปั้นดินเผา ในชุมชนเริ่มที่ นายสุวรรณ พงษ์พิระ เป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่ และต่อมาปีการดำเนินรอยตาม อย่างกว้างขวางโดยมีปัจจัยด้านการตลาดเป็นแรงผลักดัน การดำรงอยู่ของอาชีพนี้ คือการที่ผู้ประกอบการไม่มีอาชีพอื่นทำ จึง

ต้องทำอาชีพนี้เป็นอาชีพหลัก ซึ่งวัสดุหาง่ายในท้องถิ่น การมีความรู้ความสามารถในการผลิตที่หลากหลาย ตลอดจนความสามารถในการจัดการธุรกิจ เป็นต้น

โรงเรียนและชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยโรงเรียนต้องรวบรวมข้อมูลของชุมชนทุกด้าน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อทำการกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการที่จะทำกิจกรรมกับชุมชนอย่างชัดเจน โดยสรุปบทเรียนจากการทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เพื่อเผยแพร่ต่อไปเปิดสอนอาชีพเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน โดยเชิญผู้ประกอบการในชุมชนเป็นวิทยากรและใช้สถานประกอบการของการวิทยากรเป็นสถานที่ฝึกงาน

สราริป์ ชัยชนะ (2551) ศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ชำนาญ การผลิตและผู้บริโภคเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง รวม 17 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลงในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า มีสิ่งที่แตกต่างกัน คือ ดินในปัจจุบันผู้ผลิตบางรายได้นำดินสำเร็จรูปมาใช้ทดแทนดินที่มีอยู่ในชุมชน มีการใช้เครื่องจักรเข้ามาแทนแรงงานมนุษย์ในขั้นตอนการเตรียมดิน ได้แก่ การบดดิน การรีดน้ำออกจากดิน และการนวดดิน และขั้นตอนการขึ้นรูป ส่วนสีในการเขียนลายและเคลือบจะใช้ทั้งที่เป็นธรรมชาติ และแบบสำเร็จรูปสำหรับเตาเผาเปลี่ยนมาใช้เตาแก๊สเป็นเชื้อเพลิง ในส่วนผลิตภัณฑ์ ได้มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายของผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการใช้ภูมิปัญญาและการใช้เทคโนโลยีในการผลิต เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดแคลนช่างฝีมือและแรงงาน ความพอใจของเจ้าของสถานประกอบการ การขาดแคลน

วัตถุดิบ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การผลิตตามความต้องการของลูกค้า กระแสความนิยมของลูกค้าหรือแนวโน้มของตลาดในปัจจุบัน มีคู่แข่งทางด้านการตลาดและการผลิตมาก

อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ (2550) ศึกษาเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชุมชนเพื่อการจัดการทุนประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ศึกษาชุมชน 5 ชุมชน ที่ดำเนินการสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินการในแนวทางในการบูรณาการทุนประเทศ เพื่อจุดประสงค์ให้ชุมชนมีการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

แนวการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางหนึ่ง คือ การพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการเติบโตพร้อมกันทุกด้านอย่างสอดคล้องและสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและใจของคน แนวทางดังกล่าวเป็นการจัดทุนประเทศที่มีในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรทางธรรมชาติ และทุนทางสังคมด้านต่าง ๆ ซึ่งเสมือนกลไก

ด้านสำคัญในการกำหนดทิศทางในการพัฒนา ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

พรสวรรค์ กระจ่างสด (2534) ศึกษาเรื่อง การใช้แร่บางชนิดในภาคเหนือเป็นสีเซียวเซรามิก พบว่า จากการใช้แร่บางชนิดในภาคเหนือเป็นสีเซียวเซรามิก สามารถกระทำได้เมื่อนำแร่มาบดละเอียดและแคลไซน์ที่อุณหภูมิที่เหมาะสม เพื่อให้โครงสร้างของแร่มีความเสถียรไม่ละลายในการเคลือบ จากการทดลองแร่ธรรมชาติ จำนวน 10 ชนิดของภาคเหนือประกอบด้วย แร่โครไมต์ แร่โอลิเมไนต์ แร่ไพโรลูไซต์ แร่รูไทล์ แร่วุลแฟรมไต์ แร่ซีไลต์ แร่สติบไนต์ แร่มาลาโคต์ แร่โลมอไนต์และ แร่ฮีมาไทต์ ให้ผลว่ามีแร่ที่น่าสนใจจำนวน 4 ชนิด คือ แร่โครไมต์แคลไซน์ ใช้อบในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ผสมเกลกลิน 5 % ให้สีน้ำตาลอมดำ แร่รูไทล์แคลไซน์ อบในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ให้สีเหลืองอมส้ม แร่โลมอไนต์แคลไซน์ อบอีกในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ให้สีน้ำตาลเข้ม และแร่ฮีมาไทต์ แคลไซน์ อบในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ให้สีให้สีดำ สำหรับแร่ทั้ง 4 ชนิด เป็นสีเขียนได้เคลือบ ที่น่าสนใจมาก หากมีการพัฒนาสีเขียนจากแร่เหล่านี้ให้ดีขึ้น โดยการเอาแร่ผสมกันรวมถึงการใช้ ออกไซด์ของสารอนินทรีย์ให้สีผสม จะให้สีเขียนได้เคลือบหลากหลายสี ตัวอย่าง เช่น เมื่อใช้ แร่โครไมต์ผสมกับแร่ไพโรลูไซต์ อัตราส่วน 1:1 โดยเน้นน้ำหนักที่สีน้ำตาลเข้ม การผสมแร่โครไมต์กับโคบอลต์ออกไซด์ให้สีเซียวอมเทา และแร่โลมอไนต์ผสมกับแอนทิโมนี ออกไซด์ให้สีน้ำเงินอมเซียว

แสงโสม ตั้งสินพูลเพิ่ม (2545) วิจัยเรื่อง การทดลองทำภาชนะเครื่องปั้นดินเผา สำหรับประกอบอาหารในเตาไมโครเวฟ เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับเตาไมโครเวฟ จัดเป็นเครื่องปั้นดินเผาทนความร้อนชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม การผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเนื้อดินปั้น (Body) ที่สามารถนำมาผลิตเป็นภาชนะ ทนความร้อนมีหลายรูปแบบ เช่น เนื้อดินพอร์ซเลน (porcelain) เนื้อดินคอร์เซโรท์ (cordionte) และเนื้อดินสโตนแวร์ (Stoneware)(Singer. 1963: 1100) ปัจจุบัน ต่างประเทศได้มีการปรับปรุง พัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินสโตนแวร์ชนิดเนื้อละเอียด (faestoneware) และเนื้อดินสโตนแวร์ชนิดทนไฟปานกลาง (medium - fired stoneware) ที่สามารถใช้ในเตาไมโครเวฟ (microwavw oven) เตาอบ (oven) และเครื่องล้างจาน (dishwasher) ได้ ("Lyncharm Pottery". 1999)

ในขณะที่เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตภายในประเทศไทยยังแข่งขันกับต่างประเทศไม่ได้ เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดที่คุณค่า (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2542) และแม้ว่าเครื่องปั้นดินเผาจะได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้ประกอบอาหารในเตาไมโครเวฟได้ แต่ผู้ใช้อย่างต้องประสบกับปัญหา เมื่อประกอบอาหารด้วยเตาไมโครเวฟ กล่าวคือ เมื่ออาหารสุก ภาชนะชนิดนี้ จะดูดซึมความร้อนจากอาหารได้ง่าย หากทำให้ภาชนะร้อนมากอาจทำให้เกิดอันตรายต่อผิวหนังของผู้ใช้ได้ผู้ซึ่งจึงต้องระวังในการหยิบจับภาชนะออกจากเตาไมโครเวฟเมื่ออาหารสุกแล้ว (ห้างหุ้นส่วนจำกัดวีรส. 2526 : 6) ทำ

ให้ไม่สะดุกและปลอดภัยต่อการใช้งาน ส่งผลให้เตาไมโครเวฟส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการอุ่นอาหารเท่านั้น ซึ่งเป็นการใช้งานเตาไมโครเวฟไม่เต็มประสิทธิภาพ จากสภาพปัญหาและปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึง มุ่งศึกษาการทดลองทำภาชนะประกอบอาหารสำหรับเตาไมโครเวฟที่มีคุณสมบัติ ทนต่อการถ่ายเทความร้อนของอาหารเมื่อหุงต้มสุกเสร็จแล้วได้ และมีคุณสมบัติอื่น ๆ เช่นเป็น ฉนวนไฟฟ้า และมีความทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ อัตราส่วนผสมระหว่างดินขาวระนอง ดินเหนียวแม่ทาน หินฟันม้า หินเขี้ยวหนูมานและทัลค์ที่เหมาะสม สำหรับทำภาชนะประกอบ อาหารสำหรับเตาไมโครเวฟ คือ ดินขาวระนองคิดเป็นร้อยละ 25 ดินเหนียวแม่ทาคิดเป็นร้อยละ 35 หินฟันม้า คิดเป็นร้อยละ 25 หินเขี้ยวหนูมาน คิดเป็นร้อยละ 15 และทัลค์คิดเป็นร้อยละ 5 และพบว่า ผลิตภัณฑ์ตัวอย่างมีประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการใช้งาน

สรใจ วงศ์ชนะบุรณ์ (2549) ศึกษาวิจัย เรื่องการอัญเชิญ "พุทธโอวาท 3 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อสร้างคุณธรรมนำความรู้ สู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการจัดการองค์ความรู้โดยใช้เทคนิคการพัฒนากระบวนการคิด แบบสรใจโมเดล เป็นการวิจัย เพื่อสร้างคุณธรรม นำความรู้ สู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพด้วยการจัดการองค์ความรู้ โดยใช้เทคนิคการพัฒนากระบวนการคิดแบบสรใจ โมเดล 2 เป็นเรื่องหนึ่งในชุดโครงการวิจัย การพัฒนาขีดความสามารถ การจัดการอาชีวศึกษาแบบเบ็ดเสร็จด้วยกระบวนการวิจัย เป็นโครงการวิจัยที่ประกอบด้วยวิจัยในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่สถานศึกษารับนโยบาย จากระดับบนมาสู่ ระดับการปฏิบัติการ พร้อมทั้งเป็นการวิจัยในสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่การพัฒนาครู การพัฒนาผู้เรียน พัฒนาคณาจารย์ในงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

ในลักษณะของกิจกรรมโครงการที่สนองนโยบายในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับ สอศ. และระดับสถานศึกษา รวมถึงการดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัด ในการเข้าร่วมกับ จังหวัด ชุมชน สังคม และท้องถิ่น และนอกจากนั้นนโยบาย แรงจูงใจที่ได้ดำเนินการ ร่วมกันในระดับอาชีวศึกษาจังหวัดเพื่อลดต้นทุนในการบริหารจัดการรวมถึง การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ ในระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้น การสร้างคุณธรรม นำความรู้ในรูปแบบการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการใช้ฐาน การศึกษาวิจัยควบคู่กับการ พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นการจัดองค์ความรู้เพื่อต่อการพัฒนานักเรียน อย่างเต็มศักยภาพ โดยยึดหลักคำสอนทางศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางเพื่อ สร้างคุณธรรม จริยธรรม เป็นฐานสำคัญต่อการก้าวสู่การดำเนินชีวิตที่มั่นคงอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาให้นักเรียนซึ่งเป็นประชากรการวิจัยมีความคิดเชิงระบบ น้อยทำให้คิดแก้ปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองในบางเรื่องไม่ได้ โดยเฉพาะยังมีความคิด และ ค่านิยมทางด้านวัตถุนิยมค่านิยมที่มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม แต่เมื่อได้รับความรู้จากการจัดกิจกรรม

เสริมทักษะ โดยครูผู้สอนมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการให้โอวาท 3 ประการ ด้วยการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองร่วมกับ การใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้นักเรียน ซึ่งเป็นประชากรการวิจัยมีแนวความคิด เปลี่ยนไปสู่การรู้จักตนเอง รู้จักประหยัด รู้จักความพอเพียง และขยายผลความคิดสู่ครอบครัว เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว จากการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนา บุตรหลาน ปัญหาที่นักเรียนในสถานศึกษาลดลง ดังนั้น โดยการศึกษาปัญหาอุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อน จากกิจกรรมโครงการที่ดำเนินการต่าง ๆ โดยมีสภาพแวดล้อม (Environment) ทั้งภายใน และภายนอกเป็นตัวแปรสอดแทรก (Intervening Variable) ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาใน ทุกกิจกรรมดำเนินการนักเรียนหรือประชากรกลุ่มตัวอย่าง สามารถเรียนรู้แนวทางในการคิด แก้ปัญหาในลักษณะบูรณาการ คือ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาไปสู่การเกิด องค์ความรู้ใหม่ จากการใช้กระบวนการวิจัยเป็นตัวนำ และการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกิจกรรมดำเนินการ พร้อมทั้งการใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหาในแต่ละปัญหาที่พบ โดยนักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบ Learn how to Learn ทำให้ลดปัญหาของสถานศึกษา ในด้านต่าง ๆ ลง พร้อมทั้งจากสมมติฐานที่ว่า นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสามารถแก้ปัญหา และรู้จักการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมในทุกช่วงของการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุน และสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม นั้น จากการศึกษาวิเคราะห์สถิติ 2-Test (Chi-Square Test) พบว่ายอมรับและเป็นไปตาม สมมติฐานที่คาดการณ์ไว้

สุมาลิน วงศ์มณี และคณะ (2538) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสุโขทัย ศึกษากรณี : เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจจัดเก็บข้อมูล โดยวิธีการสำรวจภาคสนามใช้แบบสอบถามการสังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยศึกษากลุ่มประชากรชุกครวเรือนที่ประกอบการทำ เครื่องปั้นดินเผา ชุมชนทุ่งหลวงเป็นชุมชนเก่าแก่มาแต่โบราณ มีหลักฐานทั้งศิลาจารึกและวัดโบราณกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณตำบลและบริเวณใกล้เคียง ประชากรมีอาชีพส่วนใหญ่ คือ การทำนา ทำไร่ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับชาวชนบทโดยทั่วไป คือ มีรายได้ค่อนข้างต่ำ มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เกิดจากพระพุทธศาสนา เช่น วันสงกรานต์ วันตรุษ สารท งานบวชนาค การละเล่นพื้นบ้านที่เล่นช่วงเทศกาล วันตรุษ วันสงกรานต์ เช่น เล่นบั้ง เล่นช่วง นางครก นางสาก แม่ศรีนางดัง เป็นต้นตำบลทุ่งหลวง มีหมู่บ้านอยู่ในปกครองจำนวน 13 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผา มีจำนวน 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1,2,3,4,5,7,9 มีผู้ประกอบการจำนวน 173 ครอบครัว มีผู้ที่สามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้จำนวน 255 คน เป็นชาย 69 หญิง 186 คน ผู้ผลิตมีอายุตั้งแต่ 2 ปีถึง 9 ปี กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง ใช้ดินจากบริเวณหนองทอง ผสมทรายในอัตราส่วน 2:1 การปั้นใช้ 2 แบบ คือ แบบตี และ

ใช้แบบเป็นหมุน เครื่องปั้นดินเผา ตำบลทุ่งหลวง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ 1) เนื้อดินไม่แกร่ง 2) สีผิวน้ำตาลอมส้ม 3) ลวดลายใช้วิธีกดพิมพ์และฉลุลาย 4) รูปแบบนั้น ๆ แบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ หม้อหรือโอ่ง ภาชนะฉลุลายเป็นโคมไฟ แจกัน เครื่องใช้ในครัวเรือน อ่างบัว และโอ่งขนาดใหญ่ ส่วนประเภทอื่นอีกจำนวนมาก คล้ายกับเครื่องปั้นดินเผาแหล่งอื่น ช่างฝีมือที่มีความสามารถ พิเศษ การทำเครื่องปั้นดินเผา เลือกผู้มีความสามารถปั้นขึ้นงานในรูปแบบที่แปลกไปจากการปั้น ธรรมดาหรือหม้อกรันแบบธรรมดา จากจำนวน 255 คน ได้ 9 คน ทั้งนี้เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม มีการประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้ทำให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวดีขึ้น มีวิถีชีวิต ที่สงบสุขไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางส่งเสริมและการอนุรักษ์ การประกอบอาชีพ และการทำเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับราคาที่ค่อนข้างต่ำ การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ส่งเสริมการผลิตทั้งวัตถุดิบ คุณภาพ และทุนในการดำเนินการส่งเสริมด้านการตลาด มีการพัฒนาช่างฝีมือรวมทั้งสืบทอด การทำเครื่องปั้นดินเผาให้แก่พวกเขาชนในท้องถิ่น โดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

ยศ สันตสมบัติ (2542) ศึกษาเรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจและอธิบายสัมพันธ์ระหว่าง ความหลากหลายทางชีวภาพกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จากกรณีศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน โดยเน้นความสำคัญขององค์ความรู้เกี่ยวกับพืชอาหารและยา ระบบการผลิต การจัดการทรัพยากร ระบบการแพทย์พื้นบ้าน ความเชื่อและพิธีกรรมและระบบคิดของชาวบ้านในบริบทของปฏิสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติแวดล้อม งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ความสมบูรณ์ของความหลากหลาย ทางชีวภาพและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาวิจัยพื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและนำเสนอนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา ความหลากหลายทางชีวภาพ จึงไม่อาจมองข้ามความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ในเรื่องสายพันธุ์พืชอาหารและยา ระบบนิเวศเกษตรพื้นบ้านกับการจัดการทรัพยากร ความเป็นธรรมทางสังคมและความเป็นธรรมของระบบนิเวศซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิชัย พันธเสนและคณะ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม งานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความเข้าใจของคณะผู้วิจัยว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 โดยที่ใต้ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถ พึ่งตนเองจากการเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักได้ ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีผลผลิตมากเกินไป ความจำเป็นเพื่อการ

บริโภคในคร้วเรือน ควรมีกิจกรรมกลุ่มในลักษณะเป็นสหกรณ์เพื่อการแปรรูป หรือการจำหน่าย ส่วน
ชั้นที่สาม สามารถร่วมมือกับกลุ่ม ๆ ในและพลังงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายหลังจากเกิดวิกฤติ
เศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พระองค์ได้มีพระราชดำรัส ในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่ง
หมายถึง "พอกินพอใช้" ที่เคยมีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยอธิบายในปีต่อมาอย่างชัดเจน
ว่า "ความพอเพียง" นั้นหมายถึงความพอประมาณ และความมีเหตุผล โดยได้เสนอเศรษฐกิจพอเพียง
นี้ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แต่คนไทยทั่วไปก็ยังนึกภาพไม่ออกว่า เศรษฐกิจ
พอเพียงจะมีรูปธรรมที่นำมาใช้ปฏิบัติจริงได้ อย่างไร เนื่องจากคุ่นกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีรูปธรรม
การผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เป็นหลักมีแนวโน้มจะอธิบายเศรษฐกิจพอเพียงให้ม
ความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ยากที่จะปรับมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา
ประเทศ ในลักษณะที่สามารถ ปฏิบัติได้จริงเนื่องจากประเทศไทยมิได้มีเฉพาะภาคเกษตร แต่ได้มี
อุตสาหกรรม และบริการที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายด้วยการจัดกิจกรรม สร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม สร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เกิดรายได้ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ศึกษา
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรม

1. ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์
3. ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การล่อน้ำดิน การขึ้นรูปด้วยมือ การปั้นแปะ การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การชุบเคลือบผลิตภัณฑ์และการเผาเคลือบผลิตภัณฑ์

2. ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ เช่น การเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการล่อน้ำดินสลิ้ม การปั้นด้วยมือ การปั้นแปะ การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การชุบน้ำเคลือบ และการเผาเคลือบผลิตภัณฑ์ ในจำนวนครั้งที่มีการจัดกิจกรรมได้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์จำนวนกี่ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวห้วยเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยต่อไป

2. สร้างแบบสอบถาม เรื่อง ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์และปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 คน

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาบันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์

3.3 ประมวลผลวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

แบบสอบถามเรื่อง ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์มีลักษณะข้อคำถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ลักษณะคำถามในแบบปลายปิดและปลายเปิด

ส่วนที่ 2 ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ เป็นคำถามลักษณะปลายปิดและเปิด

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์

ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Sating Scale) 5 ระดับ คือ

1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด

2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง

4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมาก

5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เป็นลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด 5 ระดับ คือ

1 หมายถึง ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด

2 หมายถึง ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

- 3 หมายถึง ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก
- 5 หมายถึง ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 30 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐาน เช่น เพศ อายุ สถานภาพในกลุ่ม คำนวณหาค่าความถี่และร้อยละ

ส่วนที่ 2 ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็น ความถี่ของการเข้าอบรมสัมมนา เร่งปฏิบัติแต่ละครั้งเพื่อคำนวณหาค่าความถี่และร้อยละ

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การหล่อน้ำดิน การปั้นรูปด้วยมือ การปั้นแปะ การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การชุบเคลือบผลิตภัณฑ์ และการเผาเคลือบผลิตภัณฑ์ คำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ เช่น ปัญหาในขั้นตอนการอบรมซับซ้อนยุ่งยาก คำนวณหาค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เมื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาตีความหมายได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	ความหมาย	น้อยที่สุด
1.50-2.49		น้อย
2.50-3.49		ปานกลาง
3.50-4.49		มาก
4.50-5.00		มากที่สุด

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัตตาศาปะขาวหายด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้ เพื่อประเมินความพึงพอใจจากผลของการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัตตาศาปะขาวหาย

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เกิดรายได้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตาราง 1 จำนวน และค่าร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ชาย	5	25
หญิง	15	75
รวม	20	100

จากตาราง 1 เมื่อจำแนกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเป็น เพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และเพศหญิง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75

ตาราง 2 จำนวน และค่าร้อยละ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50 ปี	-	-
50 – 60 ปี	20	100
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	-	-
รวม	20	100

จากตาราง 2 เมื่อจำแนกอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีอายุ 50 – 60 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตาราง 3 จำนวน และค่าร้อยละ รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้ (บาท)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000	-	-
5,000-10,000	-	-
10,001 – 15,000	20	100
15,001 ขึ้นไป	-	-
รวม	20	100

จากตาราง 3 เมื่อจำแนกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเป็น ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตาราง 4 จำนวน และค่าร้อยละ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
รับราชการ	-	-
รัฐวิสาหกิจ	-	-
พนักงานเอกชน	-	-
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	15	75
อื่นๆ	5	25
รวม	20	100

จากตาราง 4 เมื่อจำแนกอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และ ประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S. D	ระดับความคิดเห็น
1. เกิดความสามัคคีภายในชุมชน	3.79	0.723	มาก
2. ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น	3.42	0.934	ปานกลาง
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.84	0.834	มาก
4. ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	3.95	0.753	มาก
5. สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน	3.99	0.777	มาก
รวม	3.80	0.80	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ระดับความคิดเห็นการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ($\bar{x} = 3.99$) ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.95$) ส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.84$) เกิดความสามัคคีภายในชุมชน ($\bar{x} = 3.80$) ตามลำดับและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.42$)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น กระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S. D	ระดับ ความคิดเห็น
1. หัวข้อในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ก่อให้เกิดประโยชน์ ความรู้อย่างไร	4.01	0.537	มาก
2. สถานที่ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เหมาะสมหรือไม่	4.05	0.577	มาก
3. ระยะเวลาในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ	4.09	0.559	มาก
4. เอกสารในการฝึกอบรมเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	4.11	0.565	มาก
5. วิทยากรให้ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ	4.17	0.531	มาก
6. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต่อไปอีกหรือไม่	4.24	0.747	มาก
รวม	4.11	0.59	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ระดับความคิดเห็นกระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้ ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต่อไปอีกหรือไม่ ($\bar{x} = 4.24$) วิทยากรให้ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ ($\bar{x} = 4.17$) เอกสารในการฝึกอบรมเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ($\bar{x} = 4.11$) ระยะเวลาในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ($\bar{x} = 4.09$) สถานที่ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เหมาะสมหรือไม่ ($\bar{x} = 4.05$) และ หัวข้อในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ก่อให้เกิดประโยชน์ ความรู้อย่างไร ($\bar{x} = 4.05$) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
เพื่อให้เกิดรายได้

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย (ค่าร้อยละ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เกิดรายได้

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S. D	ระดับ ความคิดเห็น
1. ความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ภาพรวม	4.05	0.748	มาก
2. ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น	4.24	0.747	มาก
3. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า	4.06	0.792	มาก
4. ความสะดวกในการใช้	3.99	0.788	มาก
5. เหมาะเป็นของฝากที่ระลึก	3.92	0.803	มาก
6. มีความสวยงาม โดดเด่น	3.95	0.814	มาก
7. มีความคงทน เหมาะสมกับการใช้งาน	4.11	0.818	มาก
8. วัสดุที่ใช้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	4.17	0.750	มาก
9. มีรูปแบบรูปทรงที่หลากหลายและเป็นอัตลักษณ์	4.13	0.734	มาก
รวม	4.07	0.78	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ระดับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เกิดรายได้ ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ($\bar{x} = 4.24$) วัสดุที่ใช้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.17$) มีรูปแบบรูปทรงที่หลากหลายและเป็นอัตลักษณ์ ($\bar{x} = 4.13$) มีความคงทน เหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{x} = 4.11$) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ($\bar{x} = 4.06$) ความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ภาพรวม ($\bar{x} = 4.05$) ความสะดวกในการใช้ ($\bar{x} = 3.99$) . มีความสวยงาม โดดเด่น ($\bar{x} = 3.95$) และ เหมาะเป็นของฝากที่ระลึก ($\bar{x} = 4.24$) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ต.หัวรอ อ.เมือง จ.พิษณุโลก จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เกิดรายได้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหายฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 15 คน มีอายุ 50 – 60 ปี จำนวน 20 คน มีรายได้ 10,0001 – 15,000 บาท และ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 15 คน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของการรวมกลุ่มวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผา พบว่า มีความคิดเห็นการรวมกลุ่มวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผา มีข้อดีอยู่ในระดับมากคือ สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน รองลงมาคือ ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ การก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้

การวิเคราะห์ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องปั้นดินเผา ให้ประโยชน์ด้านใด พบว่า มีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต่อไปอีกในระดับมาก รองลงมาคือ วิทยากรให้ความรู้มีความเชี่ยวชาญ และเอกสารในการฝึกอบรมเหมาะสมในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้เกิดรายได้

การวิเคราะห์ความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เกิดรายได้ พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ 3 อันดับแรกคือ ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น วัสดุที่ใช้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ มีรูปแบบรูปทรงที่หลากหลายและเป็นอัตลักษณ์

อภิปรายผล

ผลของการศึกษาการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย ด้วยการ จัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

พบปัญหาคือ จากจำนวนประชากรของกลุ่ม 30 คน เข้าร่วมกลุ่ม 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.6 ของจำนวนประชากรของกลุ่มทั้งหมด เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีงานประจำหากเข้าร่วม กิจกรรมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะขาดรายได้ กลุ่มยังไม่มีมอเตอร์ในการสั่งทำผลิตภัณฑ์ทำให้กลุ่มขาด สภาพคล่องในการบริหารจัดการ

ผลการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องปั้นดินเผา ด้วยการ จัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

พบว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมของกลุ่มยังมีความไม่มั่นใจในการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิด รายได้เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น สร้างผลิตภัณฑ์แล้วยังไม่สามารถจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้สมาชิกกลุ่มขาดความมั่นใจในเรื่องผลตอบแทน จึงทำให้กระบวนการจัดกิจกรรม ของกลุ่มขาดศักยภาพในการบริหารจัดการ

ผลของการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

พบว่า การจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย กลุ่มยังขาด ทักษะและกระบวนการในการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่สูง วัย ขาดการกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการสร้างผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ เยาวชนหรือนักเรียนที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาศึกษาหรือเป็นวิชาศิลป์ให้กับโรงเรียนที่อยู่ในตำบลเพื่อให้ กลุ่มเยาวชนรู้จักและวางแผนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดรายได้ได้อย่างสม่ำเสมอ
3. ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องและเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน มาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กฤษฎา พิณศรี และคณะ. (2535). **เครื่องถ้วยสุโขทัย พัฒนาการของเครื่องถ้วยไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- จอห์น ซอว์. (2531). **เครื่องปั้นดินเผาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตราฟแมน.
- จิรา จงกล. (2535). **เบญจรงค์และลายน้ำทอง ในงานบำเพ็ญกุศลและบรรจุศพ นายแกะ อรรถสุทร**. กรุงเทพฯ : แกะคอลแลคชั่น.
- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. (2532). **เครื่องปั้นดินเผา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปวีรบรรต ธรรมมาปรีชากร. (2539). **ศิลปะเครื่องถ้วยในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โอสเสถา.
- ผาสุก อินทราชูธ. (2538). **ดรชนิภาชนะดินเผาสมัยทวาราวดี**. กรุงเทพฯ: ไทย ไอ อี.
- พรสวรรค์ กระจ่างสด. (2534). **การใช้แร่บางชนิดในภาคเหนือเป็นสีเขียน เซรามิค**, วิทยานิพนธ์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิทักษ์ สายันท์. (2515). **ประวัติเครื่องปั้นดินเผาไทย**. กรุงเทพฯ: รุ่งวัฒนา.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**, ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เวช หกพันนา และคณะ. (2547). **การศึกษาการดำรงอยู่และการล่มสลาย ของอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สงวน รอดบุญ. (2523). หน้า 79 **เมืองโบราณ: กรุงเทพฯ พิษณุโลก (ปีที่ 6 ฉบับที่ 2)**.
- สรโรจ วงศ์ธนะบุรณ์. (2549). **เรื่องการอัญเชิญ "พุทธโอวาท 3 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อสร้างคุณธรรมนำความรู้ สู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการจัดการองค์ความรู้ โดยใช้เทคนิคการพัฒนากระบวนการคิด แบบสรโรจโมเดล**.
- สรราชิป ชัยชนะ. (2551). **การเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิต เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). **เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของสยาม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน.
- สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์และภรณ์กาน์ สุขเกษม (2547). **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล**. กรุงเทพมหานคร เพื่อฟ้า พรินติ้ง.
- สุทธิชัย ทิปประสาน และคณะ (ม.ป.ป.). **การผลิตเซรามิกน้ำหนักเบาในระบบอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- สุภัทร ดิศกุล. (2522). ศิลปในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
- สุมาลิน วงศ์มณี และคณะ. (2538). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสุโขทัย ศึกษากรณี : เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2542). เครื่องปั้นดินเผา. กรุงเทพฯ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย.
- แสงโสม ตั้งสินพูลเพิ่ม. (2545). การทดลองทำภาชนะเครื่องปั้นดินเผา สำหรับประกอบอาหารในเตาไมโครเวฟ.
- อดิษฐ์ พรหมพันธุ์ใจ. (2550). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชุมชนเพื่อการจัดการทุนประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชัย พันธเสนและคณะ. (2550). การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. พิมพ์ครั้งที่ 1. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย
ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดรายได้

คำชี้แจง โปรดพิจารณาความคิดเห็นของท่านและใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว

เกณฑ์การพิจารณาระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย

ข้อ	ท่านคิดว่าการรวมกลุ่มวิสาหกิจ เครื่องปั้นดินเผา มีข้อดีอะไรบ้าง	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	เกิดความสามัคคีภายในชุมชน					
2	ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น					
3	ส่งเสริมการท่องเที่ยว					
4	ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม					
5	สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในกระบวนการจัดกิจกรรมสร้างรายได้ เช่น การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ

ข้อ	กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องปั้นดินเผา ให้ประโยชน์กับท่านด้านใดบ้าง	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	หัวข้อในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ก่อให้เกิดประโยชน์ ความรู้อย่างไร					
2	สถานที่ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เหมาะสมหรือไม่					
3	ระยะเวลาในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ					
4	เอกสารในการฝึกอบรมเหมาะสมหรือไม่อย่างไร					
5	วิทยากรให้ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ					
6	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต่อไปอีกหรือไม่					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
เพื่อให้เกิดรายได้

ข้อ	คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ภาพรวม					
2	ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น					
3	สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า					
4	ความสะดวกในการใช้					
5	เหมาะสมของฝากที่ระลึก					
6	มีความสวยงาม โดดเด่น					
7	มีความคงทน เหมาะสมกับการใช้งาน					
8	วัสดุที่ใช้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม					
9	มีรูปแบบรูปทรงที่หลากหลายและเป็นอัตลักษณ์					

ภาพการจัดกิจกรรม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)	นายชันแก้ว สมบูรณ์
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)	Mr. Khankaew Somboon
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 5015 00410 04 7
ตำแหน่งปัจจุบัน	นายช่างประณีตศิลปะ
หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก	สาขาเซรามิกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-Mail	156/18 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 E-Mail : khon13042502@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2524 ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยี อุตสาหกรรม แขนงการผลิต (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) พ.ศ. 2537 ปริญญาโท (กศม.) สาขาอุตสาหกรรมศึกษา (มหาวิทยาลัยนเรศวร) สาขาวิชาเซรามิกส์
สาขาที่มีความชำนาญ	สาขาวิชาเซรามิกส์
ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย งานวิจัยที่ทำแล้วเสร็จ	พ.ศ. 2553 การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาภูมิปัญญา ของ 3 จังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง (ผู้ร่วมวิจัย) พ.ศ. 2555 การศึกษาความคุ้มค่าของการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ผู้วิจัย) พ.ศ. 2557 การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาตาปะขาวหายแบบยั่งยืน ให้คงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก (ผู้วิจัย) พ.ศ. 2558 คุณค่าเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและการนำมา ประยุกต์ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตาปะขาวหายและ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ตำบลหัวรอ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (ผู้วิจัย) พ.ศ. 2559 การวิจัยพัฒนารูปแบบและคุณค่าเครื่องปั้นดินเผา บ้านตาปะขาวหาย โดยการต่อยอดเทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ ฟื้นฟูเอกลักษณ์ รูปแบบและลวดลายของท้องถิ่น (กำลังดำเนินการ)